БЕЛАРУСЬ

ШТАДЗЕННАЯ ПОЛІТЫЧНА-ЭКОНАМІЧНАЯ І ЛІТЭРАТУРНАЯ ГАЗЭТА.

ГОД ВЫДАНЬНЯ I.
Падпіска на 1 м-ц: з перасыл. 15 р. без перас. 12 р.
АБВЕСТКІ: на 4-й страніцы прымаюцца на усіх мовах па 2 мк. за радок пэтыту.
Газэта выходзіць штодня, апроч дзен пасьлясьвяточных.
Рэдакцыя і Кантора: Менск, Міцкевічава вул., Беларускі Дом (б. Юбілейны).
Рэдактар прымае ад 12—1 Гадз. Кантора адчынена ад 9 да 2 гад. і ад 5 да 7 гад.
Рукапісы павінны быць чытэльна напісаны.
Аплата прынятых рукапісау залежыць ад рэдакцыі.
Рукапісы назад не выдаюцца.
ЦАНА 1 МАРК.

№ 32 (59). Менск, Чацьвер 27 лістапада 1919 г. № 32 (59).

Падзеі апошніх дзен.

Адбыліся выбары да мястовай Рады. Рэзультаты гэтакіе; палякі, жыды і расійцы. Калі узяць пад увагу, што жыды прылучацца да расійцау, то большасьць у Радзе будзе расійская. Разумеецца, пры такім складзе лаунікау Рады, паны будуць біцца, а у хлопцау будуць чубы трашчаць.

Што-ж рабіць? Перш-наперш выбары трэба скасаваць і прыпыніць гэтую дэмократычную камэдыю. Гэта трэба зрабіць па тэй простай і яснай прычыне, што Менск—горад беларускі і недэмократычна чужым людзям залазіць у чужую хату і завадзіць там свае парадкі, не запытаушыся у яе гаспадара. Што гэты гаспадар яшчэ слабы і ня мае адпаведнай палкі, дык гэта ня значыць, што ен памірыцца з станам бясправунага ды адыдзецца у бок назаусюды. Гэта толькі значыць, што яго лішні раз зьняважылі і прымусілі лішні раз сьціснуць кулакі і сказаць у сэрцы сваім: „Дагэтуль білі вас бізунамі, а я буду біць вас скарпіонамі. Справядлівасьць вучыла мяне паважаць людзкое права, а вы навучылі мяне ненавідзець вас“.

Сьмейцеся, панове! Выскаляйцеся, паны пераможцы на выбарах! Яшчэ ваш час, вашая сіла і права. Выскаляйцеся з беларусау, пішэце на іх фэльетоны, лайце, зьняважайце! Яшчэ ваш час, вашая сіла і права. Але не наракайце і ня скардзьцеся тагды, калі справа дойдзе да паквітаньня. А покі што памятайце, што шчыра пасьмяецца той, хто будзе сьмяяцца нарэшце. „Надыдзе хутка дзень заплаты: паны, судзіць мы будзем вас!“ Сьмейцеся, панове, з беларускага руху, як сьмяяліся вы у свой час з соцыялістау. Сьмейцеся, але ня сьмейце паганіць нас бальшавізмам. Мы толькі хочам сказаць вам, чаму ня сьмехам, а трасцай трасліся грудзі вашы тагды, калі раз'юшаны натоуп граміу узе здабыткі чалавечай культуры і забівау віннага і бязвіннага. Што-ж як не зьняважа ваша даводзіла людзей да такіх прыкрых учынкау? Хіба ужо вы забыліся? Хіба вы думаеце, што нацыянальны рух ня можа набраць сілы гурагану?..

У такіх выпадках ніколі ня шкодзіць параіцца з старымі людзьмі, хоць-бы, напрыклад, з такімі паважнымі векам панамі, як п. І. Гл. з „Газэты Варшаускай“. Гэты пан мог-бы вам расказаць, што калі ен працавау у „Kurjer. Litew.“ у Вільні, то а беларусах і слухаць не хацеу. а цяпер ось прымушаны перасьцерагаць польскае грамадзянство у такіх словах („Gazeta Warzawska № 320): „Калі пачынаючая цяпер організавацца беларуская армія станецца фактам, то фікцыйная беларуская рэспубліка можа дастаць у свае рукі сілу рэальную“.

Ось табе маеш! Няма беларусау і—есьць беларусы. Значыць „Минскій Курьеръ“, на каторага пасылаецца п. І. Гл., брэша, што Рада Рэспублікі самазвана. Значыць памыляецца і пан Асмалоускі, каторы у свой час даводзіу у соймавай камісіі, што політычны беларускі рух ня мае спачуцьця у народзе.

Што беларуская вайскавая камісія пастаянна гаворыць а „вольнай, незалежнай і непадзельнай Беларусі“—гэта праўда, але незразумела нам тое, што хоча сказаць ягомасьць І. Гл., калі піша: „Здаецца, што цело афіцэрскае беларускіх войск складаецца з былушых расійскіх вайсковых, каторые прызналі сябе цяпер беларусамі, хоць напэуна не памяталі аб тым у часе царызму“. Такіе намекі на тоустые акалічнасьці могуць выклікаць у беларусау толькі абурэньне і протэсты, як і тады, калі „Минскій Курьеръ“ пісау, што армія беларуская формуецца пад кірункам польскіх афіцэрау. Усе гэта няпраўда. Не вінаваты тые беларускіе афіцэры, што служылі калісь у расійскай арміі. Такіх афіцэрау шмат есьць і у польскай арміі, і яны так сама служылі коліcь у расійскай арміі.

Ягомасьць І. Гл. не разумее, чаму наша газэта не зазначае цьверда сваіх адносін да Польшчы. Ахвотна бяромся вытлумачыць. Перш-наперш таму, што польскае грамадзянство вядзе паланізатарскую работу на Беларусі і што калі раней перараблялі беларусау на маскалеу, то цяпер пачалі хвар-бавацъ іх на палякоу; потым таму, што для значнай часткі польскага грамадзянства „беларускі рух зьяуляецца прадметам кпін і пакеплівання“, а нарэсьце таму, што ягомасьць І. Гл., у „вялікай“ „Газэце Варшаускай“ дурыць голау усяму польскаму грамадзянству. Як вы да нас, так і мы да вас. Дар за дар, дарма,—ніц.

АПОШНІЕ НАВІНЫ.

ПАВЕДАМЛЕНЬНЕ ПОЛЬСКАГА ГЭНЭРАЛЬНАГА ШТАБУ.

Ад 25—XI.

Літоуска-Беларускі фронт.

Нашы атрады зрабілі некалькі удатлівых нападау на пауночны бераг Дзьвіны, беручы 70 палонных, 2 куляметы, адну гармату і вялікі лік ваеннага матэрыялу.

На рэшце фронту спатычкі і разьведчых патрулеу.

Валынскі фронт.

Спакойна.

Нач. нам. Начальн. Гэн. Штабу, палкоунік ГАЛЛЕР.

Перагаворы бальшавікоу з прыбалтыцкімі дзяржавамі.

КОПЭНГАГА, 25—XI. Савецкі урад зьвярнууся к урадам Літвы, Латвіі, Эстоніі і Фіндляндыі з нотай, у якой дае гарантыі гэтым адроджаным дзяржавам у тым, што ня будзе пачынаць процi іх ніякіх агрэсыуных мер.

Жыцьце у Петраградзе.

(*З размовы з прыехаушым з Петраграду*).

Як жывуць у Петраградзе?—пытаюць усе, калі сустрэнуць чалавека нядауна прыехаушага адтуль. Як можна жыць пры такой страшнай дарагоулі?—дзівяцца усе.

Я вось хочу расказаць вам, як жывуць у Петраградзе.

Перш за усе трэба зазначыць, што усе мы „чыноунікі“, савецкіе служачые. Калі хто ня мае паперы, што ен служыць у савецкай установе, то жыцьце яго у небясьпецы. Адтрымаць гэткае пасьведчаньне ня цяжка. Усе нацыяналізована і дзеле гэтага, хоцькі-няхоцькі, прыходзіцца зрабіцца чыноуніком. Некалькі буржуяу, якіе яшчэ асталіся, так-сама знайшлі прытулак у савецкай установе, каб вызваліцца ад усялякіх непрыемнасьцяу. І вось: усе сабраліся у савецкіх установах і прыхільнікі і ворагі бальшавіцкага ураду. Цяпер ужо усім вядома, што найвялікшых контр-рэволюцыянэрау можна знайсьці сярод служачых камісарыятау.

Урад незадаволены свайімі служачымі, а служачые яшчэ меней задаволены урадам.

Раней усяго пытаньне аб пэнсіі. Кожные 3—4 месяцы пэнсія служачым павялічваецца на 30—40 процантау. Правесьці гэткую рэформу ня цяжка у Расіі, дзе усе служачые; пачынаючы ад фабрычных рабочых і канчаючы народнымі камісарамі, разьдзелены на некалькі катэгорыяу. І калі пэнсыя павялічваецца у агульна-расійскім масштабе, тады кожны адтрымлівае свой дадатак згодна той катэгорыі, да якой ен прыпісаны. *Але бяда у тым і есьць, што страшэнная дарагоуля перабывае усялякіе дадаткі.* І калі грамадзянін расійскай соцыялістычнай *рэспублікі ня хоча тры—чатыры разы на дзень паміраць з голаду,* ен павінен хаця-бы *займаць 3—4 пасады* і усюды адтрымліваць гонар. Але гэта дэкрэтам строга забаронена і дзеле гэтага кожны служачы штадня можа быць пакараны праз *рэволюцыйны трыбунал* на растрэл: рэволюцыйные трыбуналы строга адносяцца да тых служачых, акіе не выпаняюць двох тысяч дэкрэтау бальшавіцкага ураду.

Пытаньне аб *харчох* самае вострае у савецкай рэспубліцы наогул, але глауным чынам у Петраградзе, дзе дэкрэты аб забароне прыватнага гандлю срога праведзены у жыцьце. У Петраградзе істнуюць страуні для даuслых, дзе штадня выдаюцца паумільён на „абедау“ за 4 рублі абед, але „абеды“ такіе мізэрные і хлебная порцыя такая міньятурная, што яны вельмі мала уздавольваюць абедаючага. І вось петраградцы выдумалі хітры спосаб *пачтовых пасылак* з провінцыі, дзе пытаньне аб хлебе стаіць ня так востра. Хаця пасылкі дазволены у вельмі маленькай дозе, усе-ж такі можна без павялічаньня сказаць, што яны адратавалі некалькі тысяч петраградцау ад галоднай сьмерці.

У Петраградзе ужо прывыклі недаядаць, але вось улетку прыбавілося новае няшчасьце: гэта варта. Як вядома, улетку кожнага дня чакалі прыходу белых з Юдэнічам на чалс. „Чрэзвычайкі“ пачалі працаваць на усе лады у змаганьні з контррэволюцыяй. З Масквы выклікалі знамянітага дыктатара *латыша Пэтэрса.* Петэрс выдау дэкрэт *аб варце каля брамы* кожнага дому. Ад гэтай варты ніхто ня быу вызвалены, ні стары ні малады. Мужчыны і кабеты павінны былі сядзець каля варот і вартаваць. Што трэба вартаваць, ніхто ня ведау. Але раз Пэтэрс загадывае, трэба слухацца, у працiуным выпадку—„к сьценцы“. І вось галоднае няшчаснае петраградзкае насяленьне узялося за варту: удзень кабеты, уночы мужчыны. Гэтак усе лето.

А калі у Петраградзе цяжка жыць, дык яшчэ *горш там памерці*

Калі хто памер, дык ніхто аб гэтым ня вядае. Ніякіе паведамленьні у 2-х часопісах, у 2 стронічкі (дзеле недахвату паперы) ня друкуюцца.

Тэлефон не функцыянавау у прыватных памяшканьнях усе лето, па загаду Пэтэрса. Памірае ваш друг, і вы аб гэтым ня ведаеце, каб аддаць апошні доуг.

Цяжка і цемна сучаснае жыцьце у Петраградзе, але шмат горай і болей сумна тамака паміраць.

С. З.

Палітычные весткі.

Мірные умовы з бальшавікамі.

З Льондану паведамляюць, што віцэ-міністар заграничных спрау Гармсворт у гутарцы выказауся, што *Англія*, ня гледзячы на іншые дзяржавы, *зробіць мір з бальшавікамі*.

З Вашынгтону паведамляюць, што амэрыканская прэса вызначае той факт, што думка аб уладжаньні міра з савецкай Расіяй падтрымліваецца праз рад капіталістау, якіе спадзяюцца адтрымаць у Расіі вялікіе концэсыі. Кажуць, што нібы фірма Морган мае зносіны з дыпльоматычнымі кругамі расійскіх бальшавікоу.

Клемансо аб'явіць вайну Савецк. Расіі.

З Парыжу паведамляюць, што на першым пасядзэньні французкага парляманту Клемансо будзе вымагаць новых крэдытау, каб вясьці змаганьне з савецкай Расіяй. Так сама паведамляюць, нібы Клемансо прыложыць усе стараньні, каб аб'явіць вайну Расіі.

Юдэніч і Колчак адступаюць.

З Гэльсінгфорсу паведамляюць, што армія Юдэніча пакінула ваколіцу Пскова. Дальнейшы адступ войска Юдэніча адбываецца каля межау Эстоніі. Эстонская дзяржава пастанавіла выступіць проці арміі Юдэніча, калі толькі яна пяройдзе эстонскіе граніцы.

Агентура Рэйтара паведамляе, што армія Колчака адступае. Колчак перанес свой урад у Іркуцк, скуль ен мае тэлеграфную зьвязь з Парыжам.

У Польшчы.

Аб дымісыі кабінэту.

Рада міністрау на адным з апошніх пасядзэньняу упаунамочыла прэмьера Падэрэускага у залежным політычным момэнце прад'явіць дымісыю усяго кабінэту. Падэрэускі вытлумачыу што у кожным выпадку, ен будзе чакаць з дымісыяй да стварэньня соймавай большасьці.

Стварыць соймавую большасьць не удалося і гэта знача, што кабінэт павінен дымісавацць, дзеля гэтага чакаюць апошняй дзеі Падэрэускага, на якую ен ужо дауно мае паунамоцтво. Першая дыскусыя у сойме аб экспозэ Падэрэускага гэта—паказ на тое, што той „політычны момэнт" ужо наступіу.

I вось—праз пару дзен і кабінэт Падэрэускага будзе дымісавацць.

На Украіне.

Паустаньне на Украіне.

У чаркаскім і зьвенігародзкім паветах опэруюць войскі паустанцау пад камандай атамана Палія. У Каневе і Чыгірыне урадуюць паустанцы. Яны забясьпечываюцца там на зімовую стаянку.

Кіеускае „Объединеніе" паведамляе, што атрады паустанцау акружылі Палтаву. Бітвы з паустанцамі ідуць далей. Рух чыгункі на лініі Палтава—Кіеу спынены. З Масквы паведамляюць, што паустанцы занялі Палтаву, дзе здабылі шмат ангельскіх мундзірау і амуніцыі.

З Віньніцы паведамляюць, што пасьля бітвы з атрадамі ахвотнікау паустанцы занялі Бэрдычау і Корасьцень. Захоплено шмат ваеннай дабычы. Паустанцы добра узброены і маюць гарматы.

З Гомеля паведамляюць, што Катаранаслау ад 11-га г. м. знаходзіцца у руках паустанцау.

З Адэсы паведамляюць:

На усей тэрыторыі, занятай Дэнікіным паднялося паустаньне. Насяленьне ня можа болей цярпець царскага рэжыму. Армія Дэнікіна знаходзіцца пакуль што на фронце.

У Адэскай ваколіцы паустанцы бьюцца з атрадамі Дэнікіна каля Адэсы.

Уся Кацярынаслауская губ.—у руках паустанцау. Яны займаюць Аляксандрауск, Мэлітопаль, Бердзянск і Марыупаль.

На Кубані паустанцы занялі Новарасійск і Кацярынадар. У іх руках—уся Стауропальская губ. і ваколіца цячэньня Тэрэка.

У Астраханскай губ. пачалося паустаньне кіргізау. Калі паустаньне прыдаваць у адным мейсцы, дык яно выбухае у другім.

Бітвы ідуць вельма крывавые. Палонных не бяруць.

У Варшаускіх дыпльоматычных кругах кажуць, што штаб Дэнікіна знаходзіцца у Праскураве, а уся яго армія распалася; сам Дэнікін знаходзіцца у Кіеве.

Яшчэ запэуняюць гэтые самые кругі, што польскае войско ня будзе стаяць у Камянец-Падольску і пойдзе далей, калі Дэнікін вернецца. Пры гэтым маюць глядзець за тым, каб Падолія не папала пад уладу бальшавікоу.

Праклямацыя Кубаньскага ураду у Кіеве.

У Кіеве на мурох зьявілася праклямацыя кубаньскага ураду, з клічам проці ваеннай дыктатуры і панаваньня Дэнікіна.

Жыдоускіе партызанцы проці Дэнікіна.

З Львова тэлеграфуюць, што апошнімі часамі єтварыліся жыдоускіе партызанскіе атрады, якіе змагаюцца у тылу дэнікінскай арміі.

На Літве.

Дапамога Літве.

З Парыжа высланы у Літву першы транспорт паравозау, вагонау, вугля і вяровак. Транспорт будзе ехаць цераз Нямеччыну.

У Коуне.

У Коуне зусім спакойна. Здарэньні у Шаулях і Радзівілішках беспакояць толькі пэуные кругі, а масы насяленьня адносяцца да іх без зацікауленнасьці. Умовы жыцьця у Коуне тые самые. Цэны вось якіе: хлеб чорны—90 ф., белы—2 м. 40 ф. фунт, мясо—3—4 м. фунт, масло—15 м. фунт, бульба—5 м. пуд, капуста—2 м. пуд, цукер—5 м. фунт, крупы—2—3 м. фунт, жыто—12—15 м. пуд, пшаніца і ячмень—15—18 м. пуд. Танна каштуе у Коуне і мануфактура.

У Латвіі.

Армія Бэрмонта.

Армія Бэрмонта складаецца, апрача немцау, найболей з быушых жандармау, гарадавікоу і акалодачных, якіе робяць адстрашаючае уражэньне навет на расійцау. Ужо цяпер творацца з іх разбойніцкіе банды, і праудападобна хутка уся гэтая „армія" у шайкі такіе перавернецца на згубу мясцовага насяленьня.

З Беларусі.

За што пакутуе вучыцель Посах?

Сьвядомы беларус вучыцель Посах з прыходам польскага войска у Маладэчно быу неуспадзеукі для сябе і усіх арыштаваны. У той час калі ен спакойна, ня чуючы за сабой ніякай віны, касіу у Маладэчне бацькаускую пожню, прышлі жандары і яго забралі.

Арэшт Посаха напауняець мясцовае грамадзянство агульным зьдзіуленьнем і абурэньнем. Потым прычына арэшту выясьнілася. Вось яна. Калісь, да прыходу польскага войска, вуч. Посах напісау у газэце стацьцю на мясцовага сьвяшчэньніка. Сьвяшчэньнік затаіу злосьць і з прыходам палякоу памсьціуся на Посаху, удаушы яго жандармэрыі, назвауішы там яго бальшавіком.

Ня ведаючы самае стацьці, мы аднак сумляваемся, каб за стацьцю можна было чалавека, дый яшчэ ведамага грамадзянству арыштаваць і дзяржаць дагэтуль у турме. Ці можна верыць сьвяшчэньніку, каторы быу зауседы злы на вуч. Посаха за яго беларускую сьвядомасьць? Ці ня есьць тут маскоуская нацыянальная помста?

Вучыцель Посах раней сядзеу у турме у Горадні, цяпер пераведзены у Беласток і няма ведама калі будзе выпушчаны. Можна баяцца, што Посах ня вытрывае, ен ужо захварэу. Чаму-ж дагэтуль нічога ня зроблено для яго асвабаджэньня?

Я. С.

Вучыцель Барада вызвалены з пад хатняга арэшту.

Беларускі вучыцель Хвадзей Барада, каторага арыштавау хатнім арэштам у весцы Гарадэчына Забярэскай воласьці Ашмянскага пав. вядомы начальнік рэвіру у Валожыне Іваноу, цяпер з-пад арэшту вызвалены тым-жа Івановым. Прычына арэшту Барады—гутаркі з сялянамі а беларускай школе.

Калі-ж мінецца самадум мясцовыхураднікау.

ГРУГАН.

Кожнай вясны, як выходжу
Свой засяваці загон,
Чорны груган вылятае
Знекуль—з няшчасных старон.

Крыльля як вехі разьняушы,
Страшны затачвае круг,
Крумкае, гракае жутка,
Жуткі сплятае ланцуг.

Сумные думы абсядуць,
Ног не павырваць з рэльлі,
Млее рука, а сявалка
Цісьне і цісьне к зямлі.

Восень як прыдзе, і з поля
Выйду зьбіраці сяубу,
Гэты-ж груган вылятае,
Гэту ж вядзе варажбу,

Зьвісьне пад хмарамі зданяй,
Воч ня спускае з мяжы,
Косьці пасеены ліча,
Ліча людзей і крыжы.

Гляну, і сілы слабеюць,
К думам сьцякаецца жах,
Сьцісьнецца сэрцо ад болю,
Ноч заміґціць у вачах.

Гэтак вось кожны год вечна,
У поле як толькі іду,
Знекуль груган вылятае
І наклікае бяду.

Янка Купала.

Гайдукоука 23/VIII—19 г.

Стары Менск у беларускіх успамінах.

II.

У доме Марцінкевіча сабіраліся усе інтэлігэнтные сілы Менску. Бывалі у яго бібліограф і поэта Ігнат Лягатовіч, які пісау і папольску і па беларуску, артыста-маляр Ян Дамэль, каторы беспадобна рабіу карыкатуры і малявау тыпы беларускіх сялян, орыгінальны і вельмі фацэтны гуморыст пан Юры Кабылінскі, аутор беларускага зборніка: „Тысяча і адна фацэцыя", Міхал Галубовіч, епіскап шчыры і добры беларус, знамяніты компазытар Станіслау Манюшка, польскі крытык і пісацель Аляксандар Тышынскі (напісау цікавые дагэтуль недрукаваные успаміны). граф Канстантын Тышкевіч з Лагойску, пан Аляксандар Валіцкі, які пісау па беларуску пад прозвішчам Місьцюк і шмат, шмат іншых.

У 1856 годзе на менскіх кантрактах з'ехалося многа людзеу, быу вялікі концэрт Концкага і Манюшкі. У адзін вечар усе сабраліся у Марцінкевіча. Былі госьці прыезджые як Концкі, Сыракомля і малады беларускі поэта Вінцэсь Каратынскі. Каратынскі які з Сыракомляй прыехау з Вільні, бачучы столькі сэрца і шчырасьці са стараны Марцінкевіча і аценіушы яго вялікую прыхільнасьць да сябе, як да маладога пісьменніка, напісау шчыра ад сэрца, гарачы беларускі вершык на чэсьць гаспадара. У сьлед за тым і Марцінкевіч напісау у чэсьць Концкага, Сыракомлі і Манюшкі верш, які тутака і прыводзім:

Засьвяцілі тры зьвездачкі у пару нам шчасьліву!
Заляцелі тры сакалы дый на нашу ніву!
Ня зьвездачкі-ж то нябесны, што ярка мігаюць!
Не сакалы, што шырока бушуюць у полі;
А прыбылі тры дудары,—так пяюць, іграюць,
Што ангелы надзівіцца ня у сіле здаволі!

Адзін дудар з Ляцкай нівы,—то-ж братняя ніва!
Другі з Вітавай усадзьбы,—бытцам аднэй маці!
Госьцікі-ж то дарагенькі,—нечага казаці,
Сэрцам, душой іх прыймайце,—то-ж міленькі дзіва!!
А трэцьці дудар меж намі узрос, ен нам братка
Яму Менская зямелька родненькая матка!

Адзін смыкам як пацягне па сваей скрыпіцы,
То салодкі брызнуць сьлезкі, мауляу із крыніцы
Душа жарам абальецца, ад раскошы млее,
Бач, па працы чарка водкі жывот абагрэе.

Другі дудар як запяе пад дудку сваячу,
Вось і добры пан заплача, і я з ім з плячу.
Із губ сыплець ен славечкі, як краскі прыгож
Рубіць пярцом, як тапарцом, праудай на сьв Божы.
Чаму-ж гудуць яго песьні, бытцам салавейкі?
Бо усе пад свойску дудку, усе з роднай зямелькі!
Трэці дудар як загудзе песенькі радненькі,
Бяду дый гора забудзеш, станеш весяленькі!
А так думкі прыуныуны соладка сьпявае,
Што за сэрцо, бач кляшчамі, дзетачкі хапае!
Злосна вам, сыны кацапскі, завідна паната!
Што Славянская Зямелька у розум багата;
Вы б хацелі усе розумы, і сваі і нашы,
Мауляу саранча на ніве, паесьці у кашы,
Ня дажданьня-ж мудрагелі!—і нашая ніва,
Вялікімі дударамі уздаволь шчасьліва!
Бійце-ж чалом тром сакалом, хлопцы, маладзіцы
Гэта-ж кветкі з свойскай веткі, Славянскай Зямліцы!!

Менск, 25 кастрычніка 1856 году.

Сходы у доме Марцінкевіча лічыліся дэмократычнымі. Туды ня любілі хадзіць людзі, якіе лічылі сябе за арыстократау і такіе што ня любілі простых сялян—народу. Маладые з арыстократау, так называемая залатая маладзеж уцякалі, калі чулі хоць адно беларускае слауцо і ішлі піць ды гуляць у карты. Шмат каму са

Маленькі фэльетон.

Антанта.

Ці вы ведаеце, што такое Антанта?

Ня ведаеце?

І я ня ведаю. Адны кажуць, што гэта наравісты конь, другіе кажуць, што гэта пудзело на верабьеу, трэціе — што гэта такая аркестра, у якой кожны музыка на свой лад заводзе, а чацьвертые... Ну, адным словам, кожны нешта кажа, а ніхто аб гэтым нічога добра ня ведае.

Але рэч ня у тым. Мушу вам, сябры, прызнацца, што гэта Антанта сядзіць ужо у мяне соляй у воку, косткай у горле, калоцьцем у баку.

Бо самі грамадзяне, пасудзіце, як я ламау сабе мазгі і ногі праз гэту, згінь прападзі, Антанту.

Было так:

Зайшоу гэта я неяк к рэдактару, папрасіць у яго, ці не дасьць якой работы.

— Так і так, кажу, пане рэдактар: боты падзерліся, табакі няма, селядцы дарагіе, дык вось патрабую пільна зарабіць якую дытку.

— Добра, кажа рэдактар. А пісаць умееш?

— Ящчэ і як! кажу яму. Пісау нават прашэньне раз на імя павятовага камісара, каб ен дау мне перапустку у Радашкавічы. І што-ж вы скажаце? Прашэньне прыняу і дау перапустку.

— Ага!—рэдактар на тое,—гэта добры знак. А пішаш ты разборчыва? Малаграматны прачытае? бо бачыш у нас наборшчыкі на конта беларускага пісьма, дык ні бэ, ні мэ.

Я каб доуга не гаварыць сеу і напісау некалькі радкоу.

Рэдактар паглядзеу, пакруціу галавой і нічога не сказау. Відаць, спадабау.

— Ну,-кажа посьле,—будзеш у мяне пісаць стацьці аб Антанце.

— А што такое Антанта?—пытаю яго.

Рэдактар заморгау вачыма ды буркнуу праз нос:

— Гэта не мае дзело.

— Так, так, пане рэдактар, гэта мае, я ужо ведаю. А як там, паночку, з платай.

Рэдактар закашляуся, пасьля кажа:

— Будзеш адтрымліваць, хлопец, па $4^1/_2$ кап. ад радка. Як напішаш мільен радкоу, то будзеш мець... палічы, колькі выйдзе!

Я палічыу.

— Выходзе 45 тысяч рублеу!

— Ну вось бачыш, сколькі будзеш мець грошы, хлопец. Садзіся і пішы.

Рэдактар пахлопау мяне па плячы і вышау. Я хацеу заікнуцца аб задатку, але рэдактара і сьлед прастыу.

І я пачау пісаць стацьці, пісаць аб Антанце.

Пераглядзеу сто і адну газэту і адпытлявау.

„Антанта прыймаючы пад увагу усялякіе разбойствы і бяспраўі бальшавікоу, прызнала Колчака, Дэнікіна і Юдэніча царамі Расіі і загадала ім адбудаваць вялікую Расію, а Леніну, Троцкаму, Калмановічу і іншым бальшавіком даць па шапцы.!!“

І гэтак далей пісау я і насыпау аж тысячу радкоу. Рэдактар надрукавау. Прыходжу я, як гэто ужо было выдрукавано, а рэдактар падсоувае мне сто і адну сьвежых газэт. Паглядзеу я і мяне аж у холад кінуло.

— У тых, кажу, што я глядзеу было іначай.

— Іначай! іначай!—перадразьніу мяне рэдактар. А дзе пісьменскі нюх?!

Я змоучау, забрау газэты і паперся пісаць.

Узноу цягну стацьцю у тысячу радкоу, у якой чорнае на белым стаяло.

„Антанта, прыймаючы пад увагу, што Колчак, Дэнікін і Юдэніч— царскіе гэнэралы, што яны хочуць адбудаваць у Расіі царскае самадзяржауе і зрабіць з яе узноу жандарма Эуропы,—баючыся, значыцца, усяго гэтага, Антанта прызнала Петлюру, Ульманіса, Тарыбу, нават беларускую раду і загадала ім усім скасаваць Колчака, Дэнікіна, Юдэніча, Леніна, Троцкага і Калмановіча. Хай жыве самаазначэньне народау! і усе такое“...

Рэдактар пацалавау мяне, надрукавау, а я з радасьці падскаківау.

Прыходжу на другі дзень у рэдакцыю. Супрацоунікі зірнулі на мяне з вейкай літасьцяй, якбы хацелі даць мне капейку на хлеб. Рэдактар навет і не адвярнууся. Глядзеу на сьцяну і усе куры у і куры у. Перад ім ляжало сто і адна сьвежых газэт; адна з іх была парваная, а газэта з маей стацьцей ляжала у рэдактара пад нагамі.

— Як маемся, пане-пане рэдактар!—прагаварыу я, заікаючыся.

— Маемся, маемся! перакрывіу рэдактар. Дзіулюся толькі, як гэны камісар прыняу тваю просьбу і перапустку дау. На, чытай!—закончыу ен, шпурнуушы мне сто і адну газэту.

Я, не удаючыся у далейшую гутарку, схапіу газэты і паперся дамоу. У хаце было сорак градусау холаду, але як я пачау чытаць гэные газэты, то мне горача зрабілося, як у пекле.

Напісау я трэцюю стацьцю.

„Антанта, прымаючы пад увагу, што Петлюра, Тарыба, Дэнікін і т. д. нічога ня варты, што яны толькі грызуцца паміж сабой, махнула на іх усіх рукою, узяла паехала у Маскву, і цяпер сядзіць у Крэмлі з Леніным і Троцкім, пье зелкі бяз цукру, (бо як ведама у Маскве няма ні гэрбаты, ні цукру), цалуецца з Леніным, абымаецца з Троцкім і Калмановічам і крычыць: Хай жыве савет салдацкіх, работніцкіх, сялянскіх ды іншых дэпутатау!“... І г. д.

Панес рэдактару. Ен прачытау, дау 3 руб. і 27 кап. задатку і сказау.

— Здаецца, ты, хлопец, на добрую дарогу вынырнуу.

Ідучы, падскаківаючы, на другі дзень, каб узяць матэрыял для чацьвертай стацьці, гэта знача, для чацьвертай тысячы радкоу. Прыходжу. Азірнууся. Аж мне і дрыжыкі пабеглі па скуры. Рэдактар, як бура, летае па хаце і што момант пье з бутэлькі халодную ваду. Супрацоунікі прыціснуліся к сьцяне і штось ябы вельмі пільна пішуць. На падлозе валяецца сто і адна сьвежых газэт.

Я стаю каля парога і трасуся.

Тут рэдактар схапіу адну з падлогі газэту, кінуу мне проста у вочы і гукнуу.

— На, чытай!

І больш хоць-бы слово.

Чытаю:

„Антанта, прыймаючы пад увагу, што захварэла на варьяцыю ад дыплёмацыі, тры месяцы таму назад выехала за граніцу на цьоплые воды лячыцца. Цяпер, кажуць, Пангэрманія будзе замяняць Антанту, пакуль яна вылечыцца.

Газэта вывалілася у мяне з рук. Патупіушы вочы, я уязуся за клямку, каб выйсьці.

— А рэдактар:

— Вярні 3 руб. 27 кап. задатку!

Я прыкінууся, што ня чую, бо якраз дробных пры сабе тады не меу, і выляцеу гарматный куляй з рэдакцыі.

Хацеу я спачатку павесіцца, утапіцца, застрэліцца, але узяу ды напісау гэты ня зусім „маленькі фэльетон“, і аддау яго надрукаваць бяз ведама рэдактара.

Калі ужо вісець, то за абедзьве ногі.

К—а.

Менскае жыцьце.

Гэн. Камісар Усх. зямель Ю Асмалоускі мае прыехаць у Менск. 29-га лістапада. Мэты прыезду— інспэктарскіе справы і харчовае пытаньне у Менску.

Заказчыкам абвестак. Заказчыкау абвестак рэдакцыя просіць падаваць у сваіх абвестках новые назовы вуліц, бо 25 лістапада, за № 890 рэдакцыя „Беларусі“ даста ла гэткую перасьцярогу ад Аддзелу Друку, Менскага вокругу упрауленьня „Усходніх Зямель“.

„Гэтым папераджаецца, што калі у заутрашнім нумары „Беларусі“ ня будуць праводзіцца нашые загады з дня 8 XI. сел. г., за № 651 і з дня 22 XI сел. г. за № 866, датычачые новых назовау вуліц, дык газэта будзе аштрафо вана адміністрацыйнаю дарогаю“.

Інспэктар адміністрацыі
(подпіс).
Кіраунік Аддзелу Друку
(подпіс).

У рамесьным пазычкова-зьберагацельным т-ве сягодня, 27-га лістапада зноу пачынаецца праца па выдачы пазычак кустарам і дробным рамесьнікам.

шляхты-памешчыкау ня у смак былі беларускіе творы і вершы Марцінкевіча і паміж такімі ен, звычайна, ня меу ні прызнаньня, ні популярнасьці.

Што Марцінкевіч мусеу лічыцца з паглядамі паноу-шляхты на прыгон, відаць хоць бы з яго вершыка: *Вясна голад перапала.* Вершык гэты ен дау з некаторымі пропускамі такому пану, каторага рэзала прауда у вочы. Гэтага верша вядомы дзьве рэдакцыі уласнай рукі Марцінкевіча і розніца іх у тым, што адзін напісаны спакойна, бо з пропускамі, а другі вельмі востра. Вершык гэты з рукапісу Марцінкевіча рэдакцыі з пропускамі надрукавау проф. М. Доунар-Запольскі у кніжцы: В. Дунинъ-Марцинкевичъ и его поэма „Тарас на Парнасѣ“. Витебскъ 1896, другі поуны друкавау А. Раманау.

Вядома агульне, што 1855 год прынес „вясну“ свабоды. Хоць і кароценькай была гэтая *вясна*, аднак яе выкарысталі так, як толькі можна было. На Марцінкевіча нападалі і ня любілі яго арыстократы не за прыхільнасьць да сялян, а за беларускі друк. Асабліва не падабаліся беларускіе кніжкі організатарам польскіх школак і ахронак па вёсках: кніжка у беларускай мове магла перашкаджаць іх патрыятычнай працы.

Вось дзеле таго паміж абозам Марцінкевіча і абозам польскіх арыстократау-шляхты ішла барацьба і узаемные напасьці і зьдзекі. Сатырычные вершы, жарты-анэкдоты, карыкатуры артысты-маляра Яна Дамэля, сьпеукі—усе гэта было звычайным аружжам барацьбы.

Глауным працунікам арыстократау, зненавіджаны праз іх, быу бывшы сэкрэтар Шляхоцкага (Дваранскага) сабраньня пан Юры Кабылінскі, „штуард“ бывшай масонскай ложы „Пауночная паходня“ у Менску, чалавек, які вызначауся глыбокай эрудыцыяй, дасьціпнасьцю і шпаркасьцю вострых адказау, і каторы быу пры усім гэтым надта жывога тэмпэраманту, любіу зауседы выкінуць сьмехатворную штуку, з якой пасьля сьмяяуся цэлы Менск.

Кабылінскі любіу часам адзецца у вопратку беднага шляхціца або селяніна, уваходзіу у натоуп простага народу ды рабіу там свой прагляд. І вось гэты маскарад не раз служыу прычынай цікавых і сьмешных непаразуменьняу.

Адзін раз Кабылінскі у сваей скромнай вопратцы увайшоу у катэдральны касьцел і сеу на свае звычайнае мейсцо—першай лауцы. Радам з ім памясьціуся хлопец—франт з абывацельскіх маменькіных сынкоу. Ня ведае Кабылінскага ды прыймае яго за дваровага простага чалавека; ен вельмі быу нездаволены гэткім суседам і пастанавіу прагнаць гэткага мужыка.

— Ты хто такі? пытаецца грозна Кабылінскага абураны шляхцюк.

— Чалавек,—пакорна адказывае Кабылінскі.

— А чый?—гарачыцца франт.

— Божы—адказывае Кабылінскі.

Франт зьбіты з панталыку даецца дзіву, але усеткі ня хочучы уступіць, бармоча:

— Гм, а усеткі ці-ж можна лезьці, дзе сядзяць паны,—могуць і прагнаць.

— Сядзі, дурань, каля мяне; ніхто цябе не прагоніць,—адрэзывае наканец страціушы цярплівасьць Кабылінскі і гэтым зусім зьбівае з толку кірмашовага паніча. У другі раз на першай лауцы у тым-жа касьцеле памясьціліся 3 франты, двое памешчыкау са старых радоу: Сангушка і Заранак, а трэйці іх прыяцель падлізываючы, няпэунага роду,—адным словам такі, каторых называлі тады поупанкамі. Франты ні за што не хацелі пусьціць на вольнае мейсцо старшага і паважнейшага за іх Кабылінскага, і мусеу ен маліцца стоячы каля лаукі. Кабылінскі так і зрабіу: стаушы на калені каля панічыкау, пачау горача маліцца поу-голасам, ад каторага аднака гудзело у касьцелі, вось якою малітваю, каторую ен сам тут-жа і злажыу:

Божэ Якубув, Божэ Ізаакув
Зродзілэсь тшэх кпув,
Вшысткіх тшэх едынакув:
Едэн Сангушко, другі Зоранэк
А тшэці сьлепы пулпанэк.

(У поупанка адно вока было акалечанае).

На франтау пачалі зьвяртаць увагу, зьявіліся усьмешкі і яны са стыдам скарэй выйшлі з касьцелу.

Аб пану Юрым Кабылінскім успамінае у сваім вершу „Зьміцер і певень“ — Дунін-Марцінкевіч. У вершу апавядаецца, як трох паноу пайшлі на базар і прыцэнівaліся да пеуня пытаючыся у селяніна, колькі ен хоча за гэтага *зайца*, пакуль сам селянін не паверыу, што у яго заяц, а ня певень і не пачау прадаваць людзям яго за зайца.

Шмат чаго цікавага ды прытым з праудзівага жыцьця тагочасных людзей у Менску знайшлося-бы у зборніку жартау Кабылінскага „Тысяча фацэцыяу і адна“, калі гэты рукапісны зборнік не прапау. Заметка аб ім і аб некаторых людзях таго часу есьць у рукапісных успамінах самога Кабылінскага, спытак каторых знаходзіцца у колекцыі пішучага гэтые радкі.

Год 1859 спыніу беларускую выдавецкую працу. Пасьля конфіскаванай кніжкі, перакладу „Пана Тадэуша“ Міцкевіча, Марцінкевіч ужо нічога больш ня мог выдаць. Аднака пісаць ня перастау. Скасаваньне прыгону сялян у 1861 г. ажывіло Марцінкевіча і беларускіх патрыятычных дзеячоу. Але наступіушае польскае паустаньне 1863 году кладзе цяжкае ярмо забарон беларускага друку. Сам Марцінкевіч у часе паустаньня, хоць нічым яго не падтрымлівау і не згаджауся з ім, быу аднака арыштованы і прасядзеу колькі месяцау у вастрозе, за тое што яму, як беларускаму пісьменьніку, прыпісывалі усе беларускіе проклямацыі, якіе тады хадзілі з рук у рукі. Проклямацыі гэтые і газэтка „Мужыцкая прауда“ пісаліся і друкаваліся навет ня у Менску.

(Працяг будзе).

Юры Аляькавіч.

Абвяшчэньне № 79. Сходы, каторые будуць адбывацца без адпаведнага на гэта дазволу Адміністрацыйнага Аддзелу Менскага Округу, будуць прызнавацца за нелегальные.

Асобы, што будуць прыймаць учасьце у гэтых сходах, а перад усім улады памяшканьняу, у каторых будуць адбывацца сходы, будуца карацца у адміністрацыйным парадку—грашыма да 30,000 марак, або арэштам да 6 месяцау.

О. Еленскі
п. аб. Начальніка Менскага Округу.
Р. Турчынскі
п. аб. Інспэктара Адміністрацыі,

Рэдактар-выдавец
Ядв. ЛУЦЭВІЧ.

Менск. Друкарня Інвалідау,